

ארבעה מי יודע/ת? היכרות משחקית עם חג הפסח

פנים שונות לחג הפסח - מצות, אביב, חירות והגדה

מבוא

פסח הוא חג שמקפידים לחגוג ולשמר את מנהגיו כמעט בכל בית בישראל. יהודים מכל הזרמים וחברי/ות כל הקהילות בוחרים להמשיך ולציין אותו, בדגש על חגיגת ליל הסדר. החג משלב את האישי והלאומי עם זיכרון העבר, הוא עשיר במנהגים ובסמלים חדשים. הוא חג של בית ומשפחה ושל טבע וחקלאות, הוא זכר ליציאת מצרים, והוא תזכורת מתמדת לאתגרי החירות ולאחריות החברתית הנגזרת ממנה. פסח הוא סיפורנו המתמשך וכל שנה אנחנו שותפים בעיצובו.

השיעור נועד להעמיק את ההיכרות עם החג, על שלל הפנים והמשמעויות שלו. במסגרתו, החג מוצג באופן שיאפשר לכל אחד ואחת לזהות ולהזדהות עם היבטים מוכרים, וגם ללמוד פרטים חדשים על חג הפסח. השיעור נועד לספר את סיפור החג באופן עשיר ומגוון וגם לאפשר התמקדות בפרטים.

כדי שתהליך הלימוד יעורר עניין ומעורבות בחרנו להציע משחק שבו גם לאיורים יש מקום נכבד. פרטי המידע הנלמדים במשחק קשורים לחיי היומיום של התלמיד:ת, למציאות הישראלית המשתנה, לשאלות ערכיות וחברתיות, ובעיקר, הם מבטאים ערכים תרבותיים שכדאי להכיר ואפשר להוסיף עליהם ולשנות אותם.

מערך השיעור מבוסס על ארבעת שמות החג, כשכל שם עוסק בפן אחר של החג והיבטיו השונים:

פרק חג הפסח - סיפור החג המקראי ובמרכזו יציאת-מצרים.

פרק חג האביב - היבטים של טבע, חקלאות, קשר לארץ ישראל, חלוציות והתחדשות.

פרק חג החירות - ערכים חברתיים שונים הקשורים לחג, ערכי יסוד ובראשם ערך החירות.

פרק חג המצות - ליל הסדר, סמלי החג ומנהגי קהילות ועדות.

מטרות השיעור

- 1 היכרות עם מאפיינים שונים של החג
- 2 יצירתיות וחידוש בתוך מסורות החג
- 3 התנסות בלמידה בחברותא - ריבוי דעות ויצירה משותפת
- 4 התנסות בזיהוי פרטים, הכללה, ויישום
- 5 "מהלכה למעשה" - יצירה אישית שתתווסף לליל הסדר המשפחתי

ציוד דרוש

- קלפי רביעיות גזורים ומוכנים לשימוש (מופרדים ומעורבבים) (נספח א)
מומלץ להדפיס את הקלפים על נייר קשיח לטובת נוחות המשחק ושמירה על הקלפים.
- כרטיסיות פעילות (נספח ב)
- כרטיסיות סיכום (נספח ג)
- רביעיית קלפים ריקה לכל תלמיד/ה (נספח ד)
- דפי ציור, כלי כתיבה, צבעים, דבק ומספרים

מהלך השיעור

א. תרגיל פתיחה

1 נסביר: חג הפסח הינו אחד החגים המרכזיים בלוח השנה העברי. הוא נחשב לחג בו הפכנו לעם ובמרכזו - סיפור יציאת מצרים - שהוא אחד האירועים החשובים במסורת שלנו. פסח נחוג בכל העולם במשך דורות, גם בתנאים קשים. אחד הביטויים לחשיבות החג הוא שיהודים מכל הזרמים מקפידים לציין את פסח (בעיקר את ליל הסדר).

2 נשאל: אילו שמות נוספים יש לחג הפסח?

נציג ארבעה רמזים (אפשר להביא את הפריטים או תמונה שלהם): מצה, ציפור [או דימוי חירות אחר], זר פרחים והגדה. נסביר: לחג הפסח יש ארבעה שמות שמאירים את ההיבטים השונים שלו:

- **חג הפסח** - שם המבוסס על סיפור יציאת מצרים במקרא.
- **חג האביב** - העונה בישראל בזמן חגיגת החג (בקיבוצים נהוג לציין בפסח גם את חג העומר, וכך לקשור בין פסח לחקלאות ולארץ ישראל).
- **חג החירות** - מצביע על הערך המרכזי של החג, החירות.
- **חג המצות** - מצביע על הסמל והמאכל המרכזי של החג ומזכיר לנו גם את ליל הסדר.

הרוח נושבת - הוראות המשחק

כל הכיתה מתיישבת במעגל כיסאות. יש להכריז בקול את המשפט: "הרוח נושבת לכיוון של כל מי ש...". ולהשלים את המשפט עם אפיון שמתאים לחלק מהקבוצה. על כל מי שעונות/ים להגדרה שהוכרזה לקום ולעבור מקום.

3 נחלק לכל תלמיד/ה קלף מהרביעיות (**נספח א**) באופן אקראי. נבקש להתבונן היטב בתמונה ובכותרת שלה, ולאחר מכן נשחק "הרוח נושבת".

נאמר: הרוח נושבת לכיוון כל מי ש...

- ⊖ מחזיק/ה קלף שקשור להגדה של פסח
- ⊖ מחזיק/ה קלף שקשור לחג האביב
- ⊖ מצוירים ל/ה ילד או ילדה על הקלף
- ⊖ יש ל/ה פרחים על הקלף
- ⊖ מחזיק/ה קלף שקשור לליל הסדר
- ⊖ כותרת הקלף שלו/ה היא אתרים עם שמות שקשורים לפסח
- ⊖ מופיע ל/ה שיר בקלף
- ⊖ מחזיק/ה קלף שקשור ליציאת מצרים

בסוף המשחק נזכיר שוב את שמות החג ונסביר שהחלוקה היא לא חד משמעית. יש מאפיינים המתאימים ליותר משם אחד של החג (למשל: סיפור יציאת מצרים קשור גם לחג הפסח וגם לחג המצות).

ב. פעילות למידה בחברותא לקראת משחק הרביעיות

- 1 נחלק לכל זוג רביעייה אחת או שתיים (נספח א) עם כרטיסיית הפעילות התואמת (נספח ב).
- 2 כל זוג יקרא את הקלפים, ויענה על השאלות.
- 3 לסיכום, כל זוג יכתוב פרט אחד חדש שלמד על חג הפסח מהקלפים.

ג. משחק הרביעיות

- 1 בקבוצות: כל קבוצה (4-6 המשתתפים/ות) תשחק משחק רביעיות (מספר הסדרות צריך להיות לפחות בשניים יותר ממספר המשתתפים/ות בקבוצה).
- 2 במהלך המשחק נעבור בין הקבוצות ונחלק להן את אחת משאלות הסיכום (נספח ג). נבקש שבתום המשחק יכינו את התשובה הקבוצתית ויבחרו יחד את הקלפים המתאימים להדגמה או לחיזוק הטיעון שלהם.

משחק רביעיות - הוראות המשחק

- ⌚ חלקו לכל מי שמשחק/ת ארבעה קלפים. את יתר הקלפים שימו בקופה באמצע השולחן כשהפנים למטה.
- ⌚ קבעו את סדר השחקנים/ות.
- ⌚ כל שחקן/ית, בתורו/ה, ישאלו את אחד/ת המשתתפים/ות האם בידיהם סדרה מסוימת. למשל: גיבורי יציאת מצרים. אם התשובה חיובית, אז אפשר לבקש את שם הדמות שנחוצה להשלמת סדרה, למשל: בת-פרעה.
- ⌚ אם המהלך הצליח והתקבל הקלף המבוקש, ת/יהיה השחקן/ית רשאי/ת לבקש קלף נוסף מאותו שחקן או משחקנית אחרת לפי בחירתו. אם נענה בשלילה, ולא התקבל הקלף המבוקש - ת/יידקח קלף מהקופה והתור עובר לשחקן/ית הבא/ה.
- ⌚ מי שהצליח/ה להשיג רביעייה שלמה, מכריז/ה עליה ומניח/ה אותה לצידו/ה.
- ⌚ אם נשאר/ת שחקן/ית ללא קלפים, הוא/היא לוקח/ת קלף אחד מהקופה והמשחק ממשיך.
- ⌚ אזלו קלפי הקופה - ממשיכים במשחק בלי לקחת ממנה קלף.
- ⌚ מי שהצליח/ה להשיג את מספר הרביעיות הגדול ביותר - מנצח/ת.

ד. דיון מסכם

נבקש מכל קבוצה (ששיחקה יחד) לענות על אחת השאלות לסיכום (נספח ג), ולהציג קלף או שניים מהמשחק, שסייעו להם/ן במציאת התשובה.

שאלות הסיכום בקבוצה (נספח ג)

- ❓ ספרו על דמות, אירוע או מאפיין של ליל הסדר הקשורים ליציאת מצרים.
- ❓ איך יודעים שבא אביב? איך מציינים את האביב בחג הפסח או בליל הסדר?
- ❓ אילו תפקידים מיוחדים יש לילדים/ות בליל הסדר?
- ❓ אילו מנהגים ומאפיינים של פסח קשורים במיוחד לחיים בישראל?
- ❓ איזה סוג של 'חופש' חוגגים בפסח? איזה ממנהגי החג מדגיש שאנחנו בני חורין?

במליאה, נשאל:

- ❓ איזה מנהג או רעיון תציעו למשפחה שלכם/ן לאמץ בפסח הקרוב?

מהלכה למעשה - הצעה לפעילות מסכמת

נחלק לכל תלמיד/ה רביעיית קלפים ריקה ונזמין כל אחד ואחת להכין סדרה אישית של ארבעה קלפים. הסדרה יכולה לעסוק בליל הסדר הייחודי של המשפחה, למשל: "רביעיית הסדר המשפחתי של משפחת X: 1. האורחים 2. המיקום 3. השירים 4. המאכלים". או רביעייה על בסיס אחד ממאפייני החג שלא מופיע במשחק (למשל ארבע הקושיות - קלף נפרד לכל קושיה).

נזמין את התלמיד/ת להציג את הרביעיות האישיות שלהם/ן, ונציע למצוא דרך לשלב אותן בליל הסדר המשפחתי שלהם/ן.

משימה

« דגשים למורה

- השיעור מיועד גם לתלמיד/ת כיתה א' וגם לתלמיד/ת כיתה ב' - חשוב לוודא שרמת המשימות מתאימה לרמת הכיתה.
- העבודה עם הכרטיסיות יכולה להיות אחידה (כל הכיתה תנתח את אותם קלפים) או מגוונת (כל קבוצה תקבל רביעייה או שתיים ותנתח רק אותן). רצוי לא לתת יותר מכרטיסיית עבודה אחת או שתיים לקבוצה.
- ניתן להפוך את סדר השיעור - להתחיל במשחק הרביעיות ואחריו לעבור לעבודת ההעמקה עם הכרטיסיות.

ספור יציאת מצרים

מִשֶּׁה לְפָרַעַה: שְׁלַח אֶת עַמִּי וְיַעֲבֹדְנִי...
וַיִּכְבַּד לֵב פֶּרַעַה וְלֹא שְׁלַח אֶת הָעָם.
(שמות ט', א, ז)

עבדות במצרים

מִשֶּׁה דוֹרֵשׁ אֶת שְׁחֵרוֹר הָעָם **2**

קריעת ים-סוף

מתן תורה בהר סיני

ספור יציאת מצרים

וַיִּרְעוּ אֶתֵּנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ; וַיִּתְּנוּ
עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה.
(דברים כ"ו, ו)

עבדות במצרים **1**

מִשֶּׁה דוֹרֵשׁ אֶת שְׁחֵרוֹר הָעָם

קריעת ים-סוף

מתן תורה בהר סיני

ספור יציאת מצרים

וַיָּבֵאוּ מַדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר. וַיַּחַן
שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר. וּמִשֶּׁה עָלָה אֶל
הָאֱלֹהִים.

(שמות י"ט, ב-ג)

עבדות במצרים

מִשֶּׁה דוֹרֵשׁ אֶת שְׁחֵרוֹר הָעָם

קריעת ים-סוף

מתן תורה בהר סיני **4**

ספור יציאת מצרים

וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבֹשָׁה
וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינֵם וּמִשְׂמָאלֵם.
(שמות י"ד, כב)

עבדות במצרים

מִשֶּׁה דוֹרֵשׁ אֶת שְׁחֵרוֹר הָעָם

קריעת ים-סוף **3**

מתן תורה בהר סיני

גְבוּרֵי סֵפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם

אָחִיו וְאָחוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נִשְׁפָּעוּ לוֹ לְהִנְהִיג אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר. מִרְיָם הִשְׁגִּיחָה עָלָיו כְּשֶׁהָיָה בַתְּבָה. אֶהְרֹן דָּבַר בְּשֵׁם מֹשֶׁה שֶׁהָיָה כְּבֹד פֹּה.

מֹשֶׁה

אֶהְרֹן וּמִרְיָם

2

פְּרַעֲה

בֵּת פְּרַעֲה

גְבוּרֵי סֵפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם

הַמְּנַהֵג שֶׁגָּדַל בְּבֵית פְּרַעֲה. צָמַח לִהְיוֹת מִי שֶׁעֲמַד מוֹל פְּרַעֲה בְּדַרְיָשָׁה 'שְׁלַח אֶת עַמִּי' וְהוֹבִיל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם.

מֹשֶׁה

1

אֶהְרֹן וּמִרְיָם

פְּרַעֲה

בֵּת פְּרַעֲה

גְבוּרֵי סֵפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם

הַבַּת שֶׁל פְּרַעֲה שֶׁמְצָאָה אֶת מֹשֶׁה בַּתְּבָה, הִצִּילָה אוֹתוֹ וְנִתְּנָה לוֹ אֶת שְׁמוֹ.

מֹשֶׁה

אֶהְרֹן וּמִרְיָם

פְּרַעֲה

בֵּת פְּרַעֲה

4

גְבוּרֵי סֵפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם

פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שֶׁהִפְךָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבְדִים.

מֹשֶׁה

אֶהְרֹן וּמִרְיָם

פְּרַעֲה

בֵּת פְּרַעֲה

3

שירי אביב

שִׁמְחָה רַבָּה, שִׁמְחָה רַבָּה,
 אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!
 תִּפְרוּ לִי בְּגַד עִם כִּיסִים.
 מָלְאוּ כִיסֵי בְּאַגוּזִים.
 שְׂאוּל אֲשָׁאל אַרְבַּע קִשְׁיֹת
 שֶׁתֵּה אֲשֶׁתֵּה אַרְבַּע כּוֹסוֹת.
 (מלים: בִּלְהָה יָפָה, לַחֵן: יִדִּידֵיהַ אֲדָמוֹן)

איך יודעים שבא אביב?

שִׁמְחָה רַבָּה

2

מִצְעַד הָאָבִיב

פְּנֵה הַגֶּשֶׁם

שירי אביב

איך יודעים שבא אביב?
 מסתכלים סביב סביב
 ואם רואים שאין עוד בוך בשבילים
 ואם רואים שנעלמו המעילים
 ואם פָּרַג וגם חרצית
 לכבוד החג קשטו ארצי
 אז יודעים, שבא אביב.
 (מלים ולחן: דתיה בן דור)

איך יודעים שבא אביב?

1

שִׁמְחָה רַבָּה

מִצְעַד הָאָבִיב

פְּנֵה הַגֶּשֶׁם

שירי אביב

פְּנֵה הַגֶּשֶׁם,
 חֲלֵף, חֲלֵף לֹו.
 עֲנֵן רִקִיעַ
 חֲלֵף, חֲלֵף לֹו.
 פְּנֵי אֲדָמָה
 בְּאוֹר חֶמֶה
 שְׁבִלִים זִקְפוֹ
 ראשיהן בקמה.
 בני הרים זה אל זה
 ברמה ישוררו
 שלום, שלום,
 הידד! הידד!
 אביב היום.
 (מלים ולחן: מתתיהו שלם)

איך יודעים שבא אביב?

שִׁמְחָה רַבָּה

מִצְעַד הָאָבִיב

פְּנֵה הַגֶּשֶׁם

4

שירי אביב

אם יבשו שלוליות
 ואם פרחו הפרדסים,
 אם ירשו נוריות
 את מקומם של נרקיסים,
 זה סימן שאביב
 כבר מטיל על הכבישים
 וחלון יש לפתח
 ולסלק את התריסים.
 צבעוני עלה בנאדי,
 חמורים רועים בניה,
 ואני פתאום שמעתי
 כל ארצי דוברת שיר.
 (מלים ולחן: נעמי שמר)

איך יודעים שבא אביב?

שִׁמְחָה רַבָּה

מִצְעַד הָאָבִיב

פְּנֵה הַגֶּשֶׁם

3

אַתְרִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁשֵׁמָם קִשּׁוּר לְפֶסַח

צִמַת מְסָבִים, צִמַת מְרָכְזִי בְּגוֹשׁ דָן (לִיד בְּנֵי בָרֵק). נִקְרָא כֵן עַל בְּסִיס קִטַע מִן הַהֶגְדָה: עַל הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ מְסָבִין בְּבְנֵי בָרֵק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלֵּילָה.

יִשׁוּב קַהֲלֵתִי עֵמֶר

צִמַת מְסָבִים 2

קִבּוּץ נַחֲשׁוֹן

בֵּית סֶפֶר יָם-סוּף בְּאֵילַת

אַתְרִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁשֵׁמָם קִשּׁוּר לְפֶסַח

יִשׁוּב לִיד בְּאֵר-שֶׁבַע. ה'עֵמֶר' הוּא אֶלְמָה שֶׁל שְׂבוּלִים וְהַכְּנוּי לְתַבּוּאָה הַחֲדָשָׁה שֶׁנִּקְצְרָת לְמַחֲרַת חֵג הַפֶּסַח.

יִשׁוּב קַהֲלֵתִי עֵמֶר 1

צִמַת מְסָבִים

קִבּוּץ נַחֲשׁוֹן

בֵּית סֶפֶר יָם-סוּף בְּאֵילַת

אַתְרִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁשֵׁמָם קִשּׁוּר לְפֶסַח

יָם-סוּף מְכוּנָה גַם 'הַיָּם הָאָדָם'. הָעִיר אֵילַת מְמַקְמַת לְחוּפּוֹ וּבָהּ נִמְצָא בֵּית הַסֵּפֶר. קָרִיעַת יָם-סוּף הִיא שִׂיאוֹ שֶׁל סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם.

יִשׁוּב קַהֲלֵתִי עֵמֶר

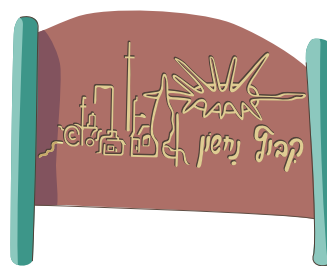
צִמַת מְסָבִים

קִבּוּץ נַחֲשׁוֹן

בֵּית סֶפֶר יָם-סוּף בְּאֵילַת 4

אַתְרִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁשֵׁמָם קִשּׁוּר לְפֶסַח

עַל נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב מְסַפֵּר בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵעִז לְקַפֵּץ לְתוֹךְ יָם-סוּף עוֹד לְפָנָיו שֶׁנִּקְרַע לְשָׁנִים. מְסַמֵּל אֶמֶץ וְחִלּוּצִיּוֹת.

יִשׁוּב קַהֲלֵתִי עֵמֶר

צִמַת מְסָבִים

קִבּוּץ נַחֲשׁוֹן 3

בֵּית סֶפֶר יָם-סוּף בְּאֵילַת

מלים נרדפות ל"חפש"

תקופה זמנית שבה אפשר לא לעבד
או ללמד.

חרות

חפשה

2

דרור

שחרור

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

מלים נרדפות ל"חפש"

חרות היא מצב שבו כל אדם חפשי
לבחור, להחליט, להביע דעתו ולפעל
כרצונו.

חרות

1

חפשה

דרור

שחרור

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

מלים נרדפות ל"חפש"

הוצאה לחפשי או פטור מחובה.

חרות

חפשה

דרור

שחרור

4

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

מלים נרדפות ל"חפש"

מצב שבו א/נשים לא מגבלים על ידי
אחרים.

חרות

חפשה

דרור

שחרור

3

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

רביעיות בהגדה

מה נשתנה הלילה הזה?

נהוג שהילד/ה הצעיר/ה שואל/ת את הקשיות והתשובה נתנת תוך כדי ספור ההגדה.

ארבע כוסות

ארבע קשיות

2

ארבעה בנים

ארבע אמהות

מכון שיטים
ארכיון החנים הקיבוצי

רביעיות בהגדה

ביליל הסדר המסרתי כל כוס מסמלת שלב אחר ביציאת מצרים: "והוצאתי" - יציאה ממצרים, "והצלתי" - ההצלה מהמצרים, "וגאלתי" - הגאלה ע"י אלהים, "ולקחתי" - וההפיכה לעם בחר סיני.

ארבע כוסות

1

ארבע קשיות

ארבעה בנים

ארבע אמהות

מכון שיטים
ארכיון החנים הקיבוצי

רביעיות בהגדה

ארבע מי יודע? ארבע אמהות: שרה, רבקה, רחל ולאה.

ארבע כוסות

ארבע קשיות

ארבעה בנים

ארבע אמהות

4

מכון שיטים
ארכיון החנים הקיבוצי

רביעיות בהגדה

את ספור יציאת מצרים מספרים לדור הצעיר. ארבעת הבנים מסמלים דמויות שונות של צעירים וצעירות.

ארבע כוסות

ארבע קשיות

ארבעה בנים

ארבע אמהות

3

מכון שיטים
ארכיון החנים הקיבוצי

שְׁלַח הַחֶג

סְפוֹר הַחֶג כְּפִי שְׁמִסְפָּרִים אוֹתוֹ בְּלִיל הַסֵּדֶר.

קְעֶרֶת הַסֵּדֶר

הַגָּדָה

אֶפִיקוֹמֵן

יַיִן

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

שְׁלַח הַחֶג

צִלַּחַת עִם מַאֲכָלִים הַמְּסַמְּלִים אֶת הָרַעֲיוֹנוֹת הַחֻשׁוּבִים שֶׁל הַחֶג.

קְעֶרֶת הַסֵּדֶר

הַגָּדָה

אֶפִיקוֹמֵן

יַיִן

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

שְׁלַח הַחֶג

אַרְבַּע כּוֹסוֹת יַיִן שְׁשׁוֹתִים בְּמַהֲלָךְ לַיִל הַסֵּדֶר.

קְעֶרֶת הַסֵּדֶר

הַגָּדָה

אֶפִיקוֹמֵן

יַיִן

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

שְׁלַח הַחֶג

חֲצִי מַצָּה שְׁמִסְתִּירִים עַד סוֹף הַסֵּדֶר כְּדֵי שְׂיִלְדִים יִשְׁאָרוּ עִרִים. יֵשׁ מְנַהֵג 'לְגַנֵּב' אוֹתָהּ תְּמוּרַת מִתָּנָה.

קְעֶרֶת הַסֵּדֶר

הַגָּדָה

אֶפִיקוֹמֵן

יַיִן

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

מְנַהֲגֵי הַחֵג

פּוֹתְחִים אֶת הַדֶּלֶת כְּדֵי שְׁעֲנִיִּים יְכֻלוּ לְהַצְטַרֵּף, אוּ כִי מַחְכִּים שְׁהֵעוּלִים מִמְצָרִים יִגִּיעוּ לַחֵג, וַיֵּשׁ הַמַּחְכִּים לְבוֹאוֹ שֶׁל אֵלֵיהֶוּ הַנְּבִיא.

אָסוּר אֲכִילַת חֶמֶץ

2 פְּתִיחַת דֶּלֶת הַבַּיִת בְּלֵיל הַסֵּדֶר

לֵיל הַסֵּדֶר
מֵאֲכִלֵי הַחֵג

מְנַהֲגֵי הַחֵג

נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לֶאֱכַל חֶמֶץ בְּפֶסַח וְגַם לְבַדֵּק שֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוּם חֶמֶץ בַּבַּיִת.

אָסוּר אֲכִילַת חֶמֶץ

1

פְּתִיחַת דֶּלֶת הַבַּיִת בְּלֵיל הַסֵּדֶר

לֵיל הַסֵּדֶר
מֵאֲכִלֵי הַחֵג

מְנַהֲגֵי הַחֵג

עֲדוֹת שׁוֹנוֹת אוֹכְלוֹת מֵאֲכָלִים שׁוֹנִים בַּחֵג: טְבִיחַ (טְבִיחָה), קֶנֶדֶלָה, בּוֹרְמִלִיקוּס...

אָסוּר אֲכִילַת חֶמֶץ

פְּתִיחַת דֶּלֶת הַבַּיִת בְּלֵיל הַסֵּדֶר

לֵיל הַסֵּדֶר

מֵאֲכִלֵי הַחֵג

4

מְנַהֲגֵי הַחֵג

הַמְנַהֵג הוּא לְסַפֵּר אֶת סִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִדוֹר לְדוֹר, לְכֵן נוֹהֲגִים לְהִתְכַנֵּס יַחַד בַּבַּיִת, לְשִׁיר וּלְסַפֵּר אֶת הַהֲגָדָה.

אָסוּר אֲכִילַת חֶמֶץ

פְּתִיחַת דֶּלֶת הַבַּיִת בְּלֵיל הַסֵּדֶר

לֵיל הַסֵּדֶר

מֵאֲכִלֵי הַחֵג

3

ספור יציאת מצרים

1 מתחו קו בין ההסבר לפסוק (כל הפסוקים מופיעים גם בקלפים):

פסוקים

- "וירעו אתנו המצרים, ויענונו; ויתנו עלינו עבדה קשה".
- "ויחנו במדבר, ויחן שם ישראל נגד ההר. ומשה עלה אל האלהים".
- "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימין ומשמאל".
- "שלח את עמי ויעבדני... ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם".

הסברים

- משה בקש לשחרר את בני ישראל ופרעה התעקש וסרב.
- המצרים הפכו את בני ישראל לעבדים וגרמו להם סבל רב.
- ים-סוף נחצה לשנים כמו שני קירות.
- בני ישראל הגיעו אל הר סיני והקימו שם מחנה, ומשה עלה להר.
- 2 סדרו את הקלפים לפי סדר הארועים.

3 מדוע רוצים להזכיר לנו בכל שנה שפעם היינו עם של עבדים שסבל מאוד?

גבורי ספור יציאת מצרים

1 לפניכם רשימת תפקידים או פעולות. התאימו כל דמות לפעולה שאותה בצעה:

- מלך - _____ דובר - _____ שומרת - _____
- נסיכה - _____ מנהיג - _____

2 נסו להגיע להסכמה בנוגע לדרגת החשיבות של כל אחת מהדמויות בספור יציאת מצרים, וסדרו את הקלפים לפי סדר החשיבות של הדמויות. כתבו את סדר הדמויות שהסכמתם/ן עליו.

3 יש משפחות הנוהגות לשים כוס מים מיחדת על שלחן הסדר כדי להזכיר את מרים (שדאגה למים במדבר). חשבו על אכל או משקה שאפשר לשים כדי לזכר את משה (שכמעט לא מופיע בהגדה המסרתית).

שירי אביב

1 צינו לפחות ארבעה מאפיינים של האביב לפי השירים.

2 האביב הוא סמל להתחדשות. מתי עדיף להתחדש ומתי נוח להשאיר עם מה שכבר מכר ורגיל?

3 קהלות רבות בארץ נוהגות לפתח את ליל הסדר בברכת האביב, ומצינות אותו בשתיית כוס יין. צירו 'כוס אביב' שיכולה לבטא את האביב בליל הסדר.

4 הציעו משקאות אחרים המתאימים לחגיגת האביב חוץ מיין.

אתרים בישראל ששמם קשור לפסח

1 חשבו על שמות פרטיים או שמות משפחה הקשורים לפסח. מי בקבוצה מכיר/ה אדם עם שם פרטי או שם משפחה המזכירים ארוע או חג אחר? (למשל: אסתר מזכירה את פורים) כתבו את השם ואת החג.

2 לכל ישוב בארץ יש סמל. צירו סמל חדש לאחד האתרים שבקלפים. הוסיפו רמז לפסח.

3 בקבוצים נהוג לחגג את חג העמר באמצעות הבאת התבואה החדשה לליל הסדר, תוך שיחה ורקוד כאות שמחה על היבול. למה לדעתכם/ן הבאת התבואה נעשית על ידי ילדים וילדות דוקא, ולא על ידי החקלאים והחקלאיות שגדלו את התבואה?

מלים נרדפות לחפש

1 מתחו קו בין הדגמה למונח המתאים:

☐ דרור	☐ עתונאי שכותב את דעתו
☐ חפשה	☐ אדם שיוצא משבי
☐ שחרור	☐ מנוחה ממשכת מהעבודה
☐ חרות	☐ צפור המסמלת חפש

2 איזה מנהג או פעלה שעושים בפסח יכולים לעזר לנו להרגיש בני חרין?

3 חשבו על אדם שאין לו החפש שמגיע לו. כתבו לו ברכה לפסח עם אחת ממלות החפש שבקלפים.

רביעיות בהגדה

1 אחד המנהגים החשובים ביותר בפסח הוא קריאת ההגדה - החובה לספר לילדים/ות את ספור יציאת מצרים. למה חשוב לספר להם/ן את הספור? איזה ממנהגי ליל הסדר (איזה מהקלפים) מדגים את התפקיד החשוב של ילדים וילדות בחג?

2 בחרו אחד מהקלפים והציעו מרכיב חמישי: כוס חמישית, קטיה חמישית, בן/בת חמישית או אמא חמישית.

שֶׁלַחַן הַחֶג

1 התאימו את הסמל מהקערה לרעיון:

רעיון	סמל
☐ יציאת מצרים היתה: "ביד חזקה ובזרוע נטויה".	☐ חרסת
☐ מנהג שמאפשר למי שנשארו ערים עד לסוף הסדר לקבל מתנות.	☐ מרור
☐ סמל לחיים הקשים של העבדים במצרים.	☐ הגדה
☐ סמל לשלבים השונים ביציאה לחרות.	☐ אפיקומן
☐ נראה כמו הטיט שאתו בני ישראל עבדו בפרך.	☐ ארבע כוסות
☐ הספור של יציאת מצרים.	☐ זרוע

2 מה מכל הסמלים מופיע על שלחן החג שלכם/ן? איזה מרכיב מליל הסדר המשפחתי שלכם/ן לא מופיע כאן? (חשבו על ההכנות, המשתתפים/ות, או מנהגים משפחתיים)

3 צירו כריכה להגדה של פסח. נסו להכניס בה פרטים משלחן הסדר שלכם/ן.

מְנַהֵגֵי הַחֶג

- 1 ספרו אחד לשניה על מנהג מיחד שלכם/ן בפסח (במשפחה שלכם/ן או מנהג ששמעתם/ן עליו).
- 2 **האזינו לשיר** (או קראו את המלים) "שמחה רבה". הקיפו את מנהגי הפסח המופיעים בשיר.
- 3 בחרו מנהג אחד שלא מצוין בשיר ונסו לחבר לו בית.

שְׁמַחַה רְבֵּה | מְלִים: בְּלֶהָה יָפָה, לַחֵן: יְדִידָה אֲדָמוֹן

שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!
תִּפְרוּ, תִּפְרוּ, תִּפְרוּ לִי בְּגַד עִם כִּיסִים. מְלֹאוּ, מְלֹאוּ, מְלֹאוּ כִּיסֵי בְּאִגּוּזִים.	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!
שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!	שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא! שְׁמַחַה רְבֵּה, שְׁמַחַה רְבֵּה, אָבִיב הַגִּיעַ, פֶּסַח בָּא!

כרטיסיות לחלוקה לשאלת סיכום

ספרו על דמות, ארוע או מאפיין של ליל הסדר
הקשורים ליציאת מצרים.

איך יודעים שבא אביב? איך מצינים
את האביב בחג הפסח או בליל הסדר?

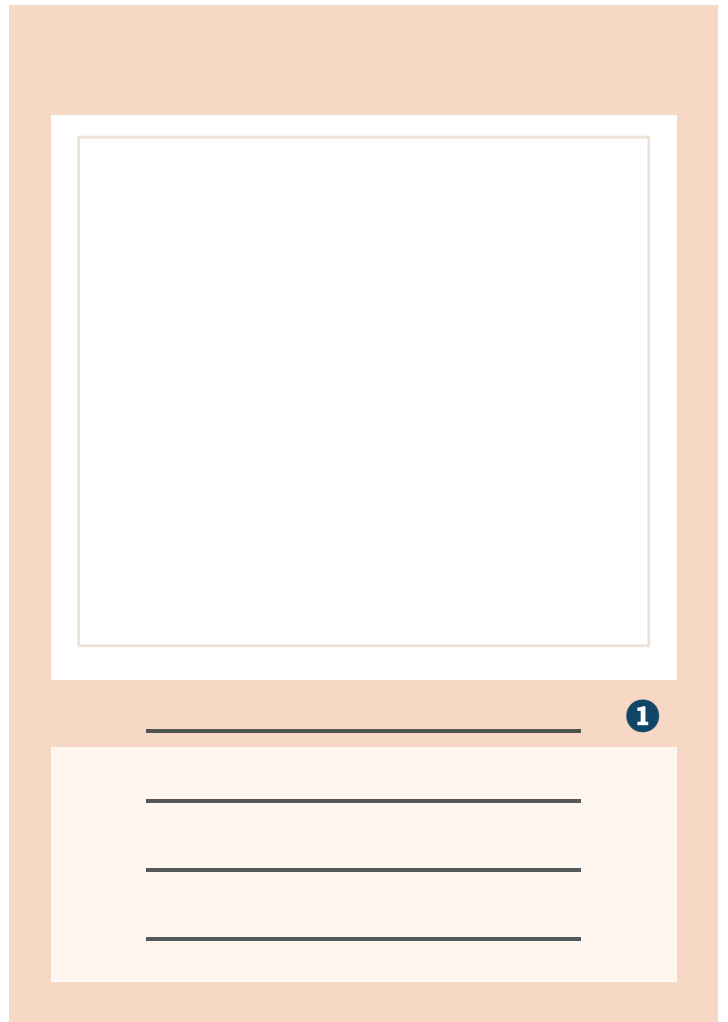
אילו תפקידים מיחדים יש לילדים/ות
בליל הסדר?

אילו מנהגים ומאפיינים של פסח קשורים
במיחד לחיים בישראל?

איזה סוג של 'חפש' חוגגים בפסח?
איזה ממנהגי החג מדגיש שאנחנו בני חורין?

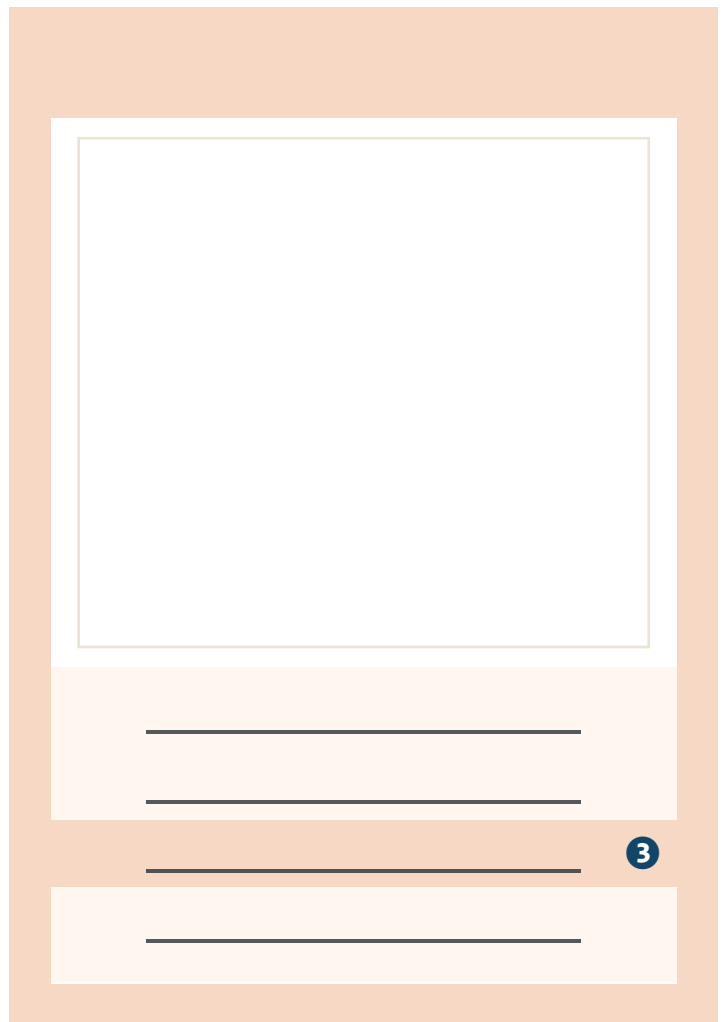
Card 2 template: A large empty square box at the top, followed by a horizontal line, a small circle containing the number 2, another horizontal line, and a larger rectangular box containing two horizontal lines.

Card 1 template: A large empty square box at the top, followed by a horizontal line, a small circle containing the number 1, another horizontal line, and a larger rectangular box containing three horizontal lines.

Card 4 template: A large empty square box at the top, followed by a horizontal line, a small circle containing the number 4, another horizontal line, and a larger rectangular box containing three horizontal lines.

Card 3 template: A large empty square box at the top, followed by a horizontal line, a small circle containing the number 3, another horizontal line, and a larger rectangular box containing two horizontal lines.

